

Взаємозв'язок корупції та організованої злочинності

*Копаниця Є.М., студент гр.Ю-96 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник – Бурбика М.М., д.ю.н., доц.кафедри права СумДУ*

Корупція і організована злочинність є глобальними проблемами світового співтовариства. Ці два, міцно пов'язані між собою явища є головною небезпекою для розвитку сучасної цивілізації, оскільки створюють непереборні перешкоди для нормального функціонування і соціально-економічного прогресу суспільства на основі раціонального використання інтелектуального, морально-психологічного, екологічного і науково-технічного потенціалу. Вони охоплюють як загальнонаціональну так і правове поле життєдіяльності суспільства. Організована злочинність і корупція стають нині істотним чинником посилення соціальної напруженості й дестабілізації суспільства, заважають оздоровленню економіки, упорядкуванню споживчого ринку, спричиняють деформацію нових форм економічних підприємницьких відносин. Дедалі більших обертів набирають небезпечні процеси зрощування загально-кримінальної та економічної злочинності, зокрема лідерів злочинних угруповань із корумпованими посадовими особами органів влади та управління, правоохоронних органів.

Корупція як соціальне явище пов'язана з багатьма соціальними процесами, у тому числі криміногенними. Насамперед, це стосується зв'язку корупції з організованою злочинністю. Деякі автори, зокрема Л.В. Багрій-Шахматов, О.І. Гуров, О.Г. Кальман, А.Л. Репецька та інші, розглядають корупційну злочинність як особливий вид організованої злочинності; інші – як різновид економічної злочинності (Я.І. Гілінський, В.В. Лунєєв, О.М. Яковлев та інші); як самостійний вид злочинності (А.І. Долгова, О.Г. Карпович, М.І. Мельник та ін.). Така багатогранність є особливою рисою корупційних злочинів, які, з одного боку, будучи об'єднаними в окрему групу злочинів, можуть бути складовими інших груп злочинів, що утворюються за різними ознаками [1, с. 47].

Досить актуальним є твердження, що звичайна злочинність наступає на суспільство, діючи проти його інститутів, зокрема й держави, натомість організована злочинність застосовує всі форми та методи, щоб спиратися на інститути держави й суспільства, використовувати їх у своїх цілях. Це використання значною мірою здійснюється за допомогою встановлення й поширення корумпованих відносин. Одним з видів протиправної діяльності організованих злочинних угруповань на сьогодні є підкуп державних службовців різних рангів із метою позитивного вирішення питань, пов'язаних із протиправною діяльністю. Організованої групі складніше приховати свою діяльність ніж окремим злочинцями. Можна сказати, що організована злочинна група не приховує свою діяльність, а блокує реакцію держави за допомогою корупції. Визнаючи корупцію однією зі складових організованої злочинності, вчені розглядають її як засіб забезпечення державними службовцями «дашу» кримінальним структурам і форму взаємодії та зрощування політичної, економічної еліти зі злочинним світом [2, с. 119].

Наголошуючи на небезпечності тенденції проникнення представників організованої злочинності в органи державної влади й особливо зрощування представників влади з організованою злочинністю, П. Біленчук, С. Єркенов та А. Кофанов констатують, що в Україні поширюється процес «від грошей – до влади й від влади – до грошей», коли не лише злочинці можуть перетворюватися на владу, а й представники влади можуть ставати злочинцями [3, с. 31].

Про тісний взаємозв'язок корупції і організованої злочинності свідчить, зокрема, те, що до спеціальних уповноважених суб'єктів, які в межах своєї компетенції безпосередньо здійснюють заходи щодо виявлення припинення та розслідування корупційних правопорушень, віднесені у тому числі спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби Безпеки України. В свою чергу, Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» 30.06.1993 року у ст. 5 до державних органів, спеціально створених для боротьби з організованою злочинністю, віднесено: спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України; спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України [4, с. 336].

Огородник О.О. виділяє конкретні ознаки прояву організованої злочинної діяльності, що супроводжується корумпованими зв'язками:- складний спосіб вчинення злочинних дій та забезпечення безпеки для конкретних учасників їх скоєння при участі в них декількох виконавців з чітким розподілом ролевих функцій;- характер спрямованості злочинних акцій, пов'язаних з одержанням великих грошових сум або дорогих матеріальних цінностей;- ретельно продуманий (невипадковий) вибір об'єктів злочинного посягання;- специфічне поводження затриманих підозрюваних осіб (наприклад, відмову від дачі показань, які супроводжується погрозами на адресу слідчого та ін.);- часта відсутність свідків чи їх повна «непоінформованість», нещирість потерпілих і свідків;- швидке спрацьовування захисних засобів, характерних саме для злочинних організацій, які мають корумповані зв'язки, групи безпеки, «своїх» адвокатів (спроби підкупу або погроз слідчому і його близьким, тиск на слідчого з боку «впливових» осіб та ін.) [5, с. 154].

Проникнення представників організованих злочинних груп до органів державної влади та органів місцевого самоврядування має такі цілі: - забезпечення можливостей для нарощування свого капіталу, отримання інших незаконних переваг; - забезпечення «даху» для подальшої злочинної діяльності; - ухилення керівників і членів організованих злочинних угруповань від кримінальної відповідальності, зокрема за допомогою депутатської недоторканності; - нейтралізація слідчих дій, оперативно-розшукових та інших заходів, які здійснюються правоохоронними органами стосовно організованих злочинних угруповань чи окремих їхніх членів тощо.

О. Кальман вважає, що організована злочинність у сфері економіки фактично не може існувати без підтримки й тісної взаємодії з владними структурами. В українських умовах це значною мірою зумовлено потребою легалізації чималих сум грошей, здобутих організованими злочинними угрупованнями у процесі злочинної діяльності [6, с. 189]. Констатуючи тісний зв'язок корупції та організованої злочинності, Жовнір О.З., розглядає їх як одне ціле або навіть як обов'язковий структурний елемент один одного (переважно корупцію як елемент організованої злочинності). Корупцію, як і організовану злочинність, можна розглядати і як самостійні соціальні явища. Корупція – це лише один із засобів, які використовує організована злочинність. Слід погодитися з тим, що факти отримання посадовою особою навіть численних хабарів за вчинення конкретних дій з використанням свого посадового становища самі по собі не дають підстав розглядати їх як прояви організованої злочинної діяльності. Організована злочинна група чи організоване злочинне угруповання цілком можуть існувати і без корумпованих зв'язків. Інша справа, що відсутність таких зв'язків може суттєво ускладнити функціонування злочинних формувань і навіть унеможливити вчинення окремих злочинних діянь. Але це вже зовсім інший аспект, який свідчить про взаємний вплив, взаємозалежність цих явищ, їх переплетіння, про те, що вони живлять одне одного, сприяють взаєморозвитку. Наявність корумпованих зв'язків для організованих злочинних формувань і зв'язок корумпованого чиновника з такими формуваннями – це оптимальне рішення щодо досягнення злочинного результату і убезпечення існування та функціонування двох явищ, що розглядаються. Організована злочинність зацікавлена створити відповідні позиції у владних структурах для відстоювання в них своїх інтересів, забезпечення сприятливих умов для протиправної діяльності й уникнення відповідальності, а корупція, в свою чергу, зацікавлена в розширенні можливостей організованих злочинних угруповань (фінансових, організаційних тощо). Тому широке розповсюдження корупції неодмінно призводить до зростання організованої злочинності, а якісний і кількісний розвиток останньої неодмінно тягне за собою збільшення кількості корупційних проявів і підвищення небезпечності їх характеру [7, с. 328-329].

Слід наголосити, що найвпливовіші міжнародні організації, формулюючи рекомендації щодо підвищення ефективності боротьби з організованою злочинністю, особливу увагу приділяють боротьбі з корупцією. Так, ООН одним із стратегічних напрямів запобігання організованій злочинності вважає дослідження проблем боротьби з корупцією. У прийнятих 1990 року VIII Конгресом Організації Об'єднаних Націй «Керівних принципах попередження організованої злочинності та боротьби з нею» зазначено, що «необхідною умовою розробки програм із запобігання злочинності є дослідження проблем корупції, її причин, характеру, наслідків, взаємозв'язку з організованою злочинністю та заходів боротьби з нею». У доповіді Генерального секретаря ООН «Вплив організованої злочинної діяльності на суспільство загалом»

на II сесії Комітету по попередженню злочинів і кримінальному правосуддю Економічної і соціальної ради ООН у квітні 1993 р. відзначалося, що корупція державних посадових осіб завжди була одним із засобів, яким надавали перевагу організовані злочинні угруповання, і складовою частиною їх стратегії і тактики, яким віддавалась перевага перед застосуванням відкритого насильства. Гроші, які виплачуються у вигляді хабарів ватажкам організованої злочинності, є їх джерелом подальшого інвестування, накладними витратами, виправданими з точки зору «справи», оскільки це значно збільшує шанси на успіх і ймовірну безкарність, знижує або зводить нанівець небезпеку розкриття злочину [7, с. 327-328].

Корупція і організована злочинність мають соціальну сутність, яка проявляється в тому, що обидва ці явища: мають соціальну обумовленість і свою ціну, яку платить суспільство в результаті корупційної та організаційно-злочинної діяльності; здійснюють істотний вплив на всі соціальні процеси; мають власні історичні джерела; набули глобального характеру; мають економічні, політичні, правові, психологічні і моральні чинники; мають властивість пристосовуватись до соціальних реалій і здатність до самовідтворення та уникнення соціального контролю і кримінального переслідування.

Корупція та організована злочинність є поширеним явищем, яке пустило своє коріння в усі сфери функціонування держави, завдавши величезної шкоди її розвитку. Організована злочинність та корупція загрожує національній безпеці України, негативно впливає на формування і діяльність органів державної влади, підриваючи довіру громадян до них, ускладнює відносини України з іноземними державами.

Література:

1. Мельник М.І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія / М.І. Мельник – К.: Атіка, 2001. – 304 с.
2. Аркуша Л. Коррупция – элемент организованной преступной деятельности / Л. Аркуша // Юрид. весник. – 2000. – № 2. – с. 118–121.
3. Биленчук П.Д., Еркенов С.Е., Кофанов А.В. Транснациональная преступность состояние и трансформация: Учебное пособие / Под ред. акад. П.Д. Биленчука. – К.: Атика, 1999. – 272 с.
4. Кваша О.О. Корупція та організована злочинність: обґрунтування взаємозв'язку / Кваша О.О. // Правова держава: Випуск №21. – К., 2010. – с. 335-342.
5. Огородник О.О. Корупція – тягар на етапі розвитку української державності / Огородник О.О. // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – №10(жовтень). – с. 153-155.
6. Кальман О. Взаємозв'язок організованої злочинності та корупції у сфері економіки / О. Кальман // Вісник Академії правових наук. – 1997. – № 4. – с. 188–190.
7. Жовнір О.З. Взаємозв'язок організованої злочинності та корупції в сучасному суспільстві / О.З. Жовнір // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). –2009. – № 21 – с. 323-330.

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства : матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 93-96.